2024 (1) THCR

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఉన్నత న్యాయస్థానము, హైదరాబాద్.

గౌరవ న్యాయమూర్తి ఎన్. వి. శ్రవణ్ కుమార్

రిట్ పిటిషన్ నెం.32791/2023

తీర్పు తేది 12-01-2024

చేకూరి ప్రవీణ

Vs

తెలంగాణ ప్రభుత్వము

ఉదహరించిన పూర్వపు తీర్పులు:

1) 2002(3) ALT 439
2) 2023 live law (SC) 454
3) AIR 2002 SC 402
4) (2017) 13 SCC 174
5) 2022 SCC Online SC 159
6) 2023 SCC Online TS 3820
7) 2023 SCC Online SC 656

పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది : శ్రీ సయ్యద్ హుస్సేన్

ప్రతివాది నెం.1&2 తరపు న్యాయవాది : ప్రభుత్వ న్యాయవాది, స్టాంప్స్ అండ్ రిజిస్ట్రేషన్

ప్రతివాది నెం.3 తరపు న్యాయవాది : శ్రీ అబు అక్రమ్, వక్ఫ్ బోర్డ్ స్టాండింగ్ కౌన్సెల్

ఉత్తర్వు:

జాయింట్ సబ్-రిజిస్ట్రార్ యొక్క అధికార పరిధిలో ని ఖమ్మం జిల్లా, ఖమ్మం అర్బన్ మండలము మరియు ఖమ్మం గ్రామంలో Sy.No.331లో Ac.0-34 gts, Sy.No.332 లో

Ac.01-10 gts మొత్తం Ac.02-04 gts., మరియు Sy.No.332 లో గల Ac.0-06 gts, Sy.No.335 లో గల Ac.01-16 gts, Sy.No.336 లో గల Ac.01-14 gts మొత్తం Ac.02-36 gts భూములు, తేదీ 25.01.1990 నాటి వక్ఫ్ గెజిట్ నోటిఫికేషన్ No.4-A పార్ట్-IIకి అనుబంధంగా, పేజీ No.143 లో Sl.No.10714 లో భాగమనేది ఏకపక్షంగా మరియు చట్టవిరుద్ధంగా ఉందని, అందువల్ల పైన పేర్కొన్న వక్ఫ్ గెజిట్ నోటిఫికేషన్ తో సంబంధం లేకుండా పెండింగ్లో ఉన్న పత్రాలను విడుదల చేయమని 2వ ప్రతివాది ని ఆదేశించాలని ఈ రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడింది.

కేసుకు సంబంధించిన సంక్షిప్త వాస్తవాలు:

2. ఖమ్మం రెవెన్యూ జిల్లా మరియు మండలము, ఖమ్మం మునిసిపల్ పట్టణంలో ఉన్న Sy.Nos.331,332,335 మరియు 336 లో Ac.5-00 gts విస్తీర్ణం గల భూమికి M. వెంకటయ్య మరియు M. జయలక్ష్మి సంపూర్ణ యజమానులు అని పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది విన్నవించారు. M. జయలక్ష్మి తన Ac.02-36 gts విస్తీర్ణం గల భూమి ని G. కిశోర్ కు (పెండింగ్ డాక్యుమెంట్ No.P.111/2009 ద్వారా) విక్రయించింది, తిరిగి అతను కూడా మూడవ పిటిషనర్ అయిన చేకూరి శ్రీధర్ కు (పెండింగ్ డాక్యుమెంట్ No.P.324/2009 ద్వారా) GPA ఇచ్చాడు. ఆ తరువాత, మిగిలిన Ac.02-04 gts యొక్క యజమాని అయిన M. వెంకటయ్య తన భూమిని N. మల్లికార్జున్ కు విక్రయించినారు, అతను తిరిగి ఆ భూమిని ఇక్కడ పిటిషనర్ నెం. 1 మరియు 2 కు (15.02.2011 నాటి పెండింగ్ డాక్యుమెంట్ No.P/37/2011 ద్వారా) విక్రయించారు.

3. ఈ అమ్మకం కారణంగా పిటిషనర్ నెం.1 మరియు 2లు Ac.02-04 gts భూమికి సంపూర్ణ యజమానులు అయ్యారని పేర్కొన్నారు. అయితే పిటిషనర్ నెం.3 G.కిశోర్ యొక్క GPA హోల్డర్ మరియు పిటిషనర్ నెం. 3 Sy.No.332 లో గల Ac.0-06 gts., Sy.No.335 లో గల Ac.01-16 gts., మరియు Sy.No.336 లో గల Ac.01-14 gts., మొత్తం భూమి Ac.2-36 gts., భూమిని పెండింగ్లో ఉన్న Doc.No.P/324/2009 తేదీ 02.06.2009 ద్వారా కొనుగోలు చేశారు. జాయింట్ సబ్ రిజిస్ట్రార్ అంటే ప్రతివాది నెం. 2 పైన పేర్కొన్న పత్రాలను అందుకొని, అవసరమైన రుసుములను వసూలు చేసి, 2009 సంవత్సరం నుండి పత్రాలను జారీ చేయకుండా పెండింగ్లో ఉంచారని కూడా విన్నవించారు. ఆ తరువాత, పిటిషనర్లు ప్రతివాది నెం. 2 మరియు 3ను పైన పేర్కొన్న పత్రాలను విడుదల కోసం సంప్రదించినప్పుడు, ఆ భూములు 143వ పేజీ,

Sl.No.10714 వద్ద No.4-A పార్ట్-II నాటి 25.01.1990 ఉన్న వక్ఫ్ గెజిట్ నోటిఫికేషన్లో భాగమని తెలియజేయబడింది.

4. గెజిట్ నోటిఫికేషన్ కాపీని పరిశీలించిన తరువాత, పైన పేర్కొన్న గెజిట్ నోటిఫికేషన్ లో Sy.Nos.270,330,331,332,335 మరియు 336 ఉద్దేశపూర్వకంగా చేర్చబడ్డాయని తెలిపారు. 1955వ సంవత్సరములో ఈ భూములను ఇప్పటికే భారత ప్రభుత్వ పునరావాసము మంత్రిత్వ శాఖ నిర్వాసితుల ఆస్తిగా ప్రకటించిందని, అందువల్ల సరైన విచారణ నిర్వహించకుండా 1990లో గెజిట్ నోటిఫికేషన్ ప్రచురించబడిందని తెలుస్తోంది.

5. ఆ తరువాత, వక్ఫ్ పట్ల ఆసక్తి ఉన్న వ్యక్తి W.P.No.10449/2008 రిట్ పిటిషన్ను దాఖలు చేశారు మరియు తేదీ10.02.2009 నాటి ఉత్తర్వు ద్వారా, ఈ కోర్టు ఈ క్రింది విధంగా సదరు రిట్ పిటిషన్ను పరిష్కరించింది:

> *"పైన పేర్కొన్న భూమిని వక్ఫ్ చట్టము కింద 25.01.1990 నాటి అధిసూచన ద్వారా తెలియజేయబడిందనడంలో సందేహం లేదు. అయితే దీనికి ముందు, ఈ భూమిని నిర్వాసితుల ఆస్తుల నిర్వహణ చట్టం , 1950 (Administration of Evacuee Property Act, 1950) కింద పాకిస్తాన్ నుండి వలస వచ్చిన వ్యక్తికి కేటాయించారు, దానిని వారు ఇతరులకు విక్రయించారు మరియు చివరికి ప్రతివాదులు 5 మరియు 6 లు దానిని కొనుగోలు చేశారు. ప్రస్తుతం ఉన్న హక్కుదారుల యాజమాన్య హక్కులను విస్మరించి ఆస్తిని ప్రకటించినంత మాత్రాన ఎలాంటి హక్కు ఉండదు."*

6. తదనుగుణంగా, పిటిషనర్ లేదా ప్రతివాది నంబర్ 1/వక్ఫ్ బోర్డు వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ ముందు తమ పరిహారాలను రూపొందించుకునే స్వేచ్ఛతో రిట్ పిటిషన్ పరిష్కరించ బడింది. ఆ తరువాత W.P.No.10449/2008 లో పిటిషనర్ తెలంగాణ వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ ముందు O.S.No.31/2009 ను దాఖలు చేశారు మరియు సదరు పిటిషనర్ హాజరు కానందున I.A.No.100/2018 ను తేదీ 13.09.2022న దావాను కొట్టివేశారు. ఆ తర్వాత అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం మెమో No.12275/JA.1/2010, తేదీ 24.12.2012 న ఖమ్మం జిల్లా కలెక్టర్ చేసిన ప్రతిపాదనల్లో ప్రశ్నార్థకమైన భూములను నిర్వాసితుల ఆస్తులుగా ప్రకటించి 1955లో ప్రభుత్వ ఆధీనంలోకి తీసుకున్నారని , 1949లో ఆ భూముల యజమాను లు పాకిస్తాన్ కు వలస వెళ్లారని, 1956లో ఆ భూములను చట్టబద్ధమైన వారసులకు అప్పగించాలని ఆదేశించినట్లు

నివేదించింది. ఆ విధంగా, కేటాయింపబడిన వ్యక్తి అధీన భూములకు పట్టాదారుగా మారాడు. ఆ తర్వాత ఆ భూములను అమ్మేశారు. అందువల్ల, ఆ భూములు ఖాళీ చేయబడిన ఆస్తులని , తరువాత పట్టా భూములుగా మార్చబడ్డాయని , ఆ భూములను గెజిట్లో ప్రచురించే సమయంలో ఆ భూముల యజమానులకు సరైన నోటీసు ఇవ్వకుండా వాటిని 1990 వ సంవత్సరములో గెజిట్లో తప్పుగా చేర్చారని స్పష్టమవుతుంది.

7. భూ పరిపాలన కమిషనర్ హైదరాబాద్ /ఖమ్మం జిల్లా కలెక్టర్ సంబంధిత ఆస్తులను వక్ఫ్ జాబితా నుండి తొలగించాలని, ఇవి మొదట నిర్వాసిత ఆస్తుల ని, తరువాత ఖమ్మం అర్బన్ మరియు ఖమ్మం జిల్లా గ్రామంలోని Ac.6-34 gts. విస్తీరణం లో గల భూములు పట్టా భూములుగా మార్చబడ్డాయని చేసిన ప్రతిపాదనలను ప్రభుత్వం క్షుణ్ణంగా పరిశీలించి ఆమోదించి నది. ***B. గౌరా రెడ్డి* వర్సెస్ *ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం(2002 (3)ALT 439)*** కేసులో ఈ కోర్టు ఇచ్చిన తీర్పులో వక్ఫ్ నోటిఫికేషన్ ను కొట్టివేసిందని కూడా విన్నవించారు. ఈ పరిస్థితుల దృష్ట్యా , జాయింట్ సబ్ రిజిస్ట్రార్ పెండింగ్లో ఉన్న పత్రాలను విడుదల చేయనందున , ప్రస్తుత రిట్ పిటిషన్ దాఖలు చేయబడింది.

8. ప్రతివాది నెం. 3 తరపున కౌంటర్ అఫిడవిట్ దాఖలు చేయబడింది. సదరు ఆస్తికి సంబంధించి జరిగిన లావాదేవీల గురించి తనకు తెలియదని మరియు అతనికి తెలియకుండా లావాదేవీలలోకి ప్రవేశించడం చెల్లదని మరియు చట్టం దృష్టిలో నిషేధించబడిందని తెలిపారు. ఆ భూములు వక్ఫ్ భూములు అని , ***B.గౌరా రెడ్డి (సుప్రా)*** కేసులో పేర్కొన్న పరిస్థితులు ప్రస్తుత కేసులో వర్తించవని ఆయన సమర్పించారు.

9. ఆ తర్వాత పిటిషనర్లు రిప్లై అఫిడవిట్ దాఖలు చేసి రిట్ అఫిడవిట్లో చేసిన అంశాలను పునరుద్ఘాటించారు. పిటిషనర్లు వెల్లడించిన లావాదేవీలు ప్రభుత్వ అధికారుల మధ్య జరిగిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల ఆధారంగా జరిగాయని , ఇతర ఆస్తులతో పాటు ఆ ఆస్తిని వక్ఫ్ గా ప్రకటించడానికి ముందే జరిగాయని పేర్కొంది. లావాదేవీలు 1955 నుండి ప్రారంభమయ్యాయని, గెజిట్ 1990 లో నోటిఫై చేయబడిందని కూడా విన్నవించారు.

10. వక్ఫ్ ఎలా సృష్టించబడి , ఆ తరువాత ఎలా నోటిఫై చేయబడిందనే దానిపై వక్ఫ్ చట్టాలలో నిర్దేశించిన విధానాన్ని ప్రతివాదులు అనుసరించలేదని కూడా పేర్కొన్నారు . వక్ఫ్ చట్టం 1954లోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం కల్పించిన అధికారాలు , వక్ఫ్ డిక్లరేషన్ కోసం సర్వే కమిషనర్ విచారణ జరపడం తప్పనిసరి అని పేర్కొ న్నారు. అందువల్ల వక్ఫ్ గెజిట్ విడుదలకు ముందు వక్ఫ్

బోర్డుతో పాటు క్షేత్రస్థాయిలో సరైన విచారణ జరిపి ఇలాంటి నోటిఫికేషన్ వల్ల నష్టపోయే కక్షిదారుల హక్కులను తెలుసుకోవడం తప్పనిసరి. విచారణ సమయంలో, ఏదైనా వివాదాలు తలెత్తితే , దానిని మొదట పరిష్కరించాలి మరియు వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం కనీస సర్వేను నిర్వహించాలి. ఒక ఆస్తిని వక్ఫ్ బోర్డు కు చెందినదిగా ప్రకటించడానికి పూర్తిస్థాయి మరియు ముందస్తు అధికారిక సర్వే అనేది అవసరం మరియు అటువంటి విధానం లేనప్పుడు, వక్ఫ్ జాబితాలో ఏదైనా ఆస్తిని నోటిఫై చేసి గెజిట్లో ప్రచురించినట్లయితే , అది చెల్లుబాటు అయ్యే వక్ఫ్ ఆస్తి కాదు మరియు అలాంటి నోటిఫికేషన్ కూడా రాష్ట్ర ప్రభుత్వాన్ని కట్టడి చేయదు మరియు ఈ అభిప్రాయాలను గౌరవనీయ సుప్రీంకోర్టు ఈ క్రింది తీర్పులలో కలిగి ఉంటుంది:

(ఎ) సేలం ముస్లిం శ్మశాన భూమి రక్షణ కమిటీ వర్సెస్ తమిళనాడు రాష్ట్రం & ఇతరులు(2023 live law (SC) 454)

(బి) తమిళనాడు వక్ఫ్ మండలి వర్సెస్ హతిజా అమ్మల్ (AIR 2002 SC 402)

(సి) మందనూరి శ్రీ రామ చంద్ర మూర్తి వర్సెస్ సయ్యద్ జలాల్ ((2014) 13 SCC 174)

(డి) ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం వర్సెస్ వక్ఫ్ మండలి (2022 SCC online SC 159)

11. **బి. గౌరా రెడ్డి** కేసులో పేర్కొన్న హేతువు (ratio) ప్రస్తుత పరిస్థితులకు సమానంగా వర్తిస్తుంది మరియు సెక్షన్ 5 కింద వక్ఫ్ గెజిట్ ప్రచురణకు ముందు వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద నోటీసులు జారీ చేయడం, విచారణ జరపడం అవసరమని కోర్టు పేర్కొన్నందున గెజిట్ నోటిఫికేషన్ చెల్లుబాటు కాదని కాబట్టి సమర్పించిన భూమిలో ఉన్న విస్తీర్ణం మేరకు దానిని త్రోసిపుచ్చాలని పిటిషనర్ కోరారు .

12. భారత రిజిస్ట్రేషన్ చట్టము, 1908 మరియు భారత స్టాంప్ చట్టము, 1899 యొక్క నిబంధనలకు అనుగుణంగా పిటిషనర్ సమర్పించిన పత్రాన్ని స్వీకరించాలని, ప్రాసెస్ చేయాలని, రిజిస్టర్ చేయాలని మరియు విడుదల చేయాలని W.P.No.14327/2020, 03.09.2020 లో I.A.No.1/2023, తేదీ 06.12.2023 న జారీ చేసిన ఉత్తర్వు ప్రకారం, సబ్ రిజిస్ట్రార్ను ఈ కోర్టు ఆదేశించింది. అయితే, రిజిస్ట్రేషన్ అనేది తాత్కాలికంగా మాత్రమే ఉంటుందని స్పష్టం చేశారు.

13. ఈ రోజు సదరు విషయాన్ని విచారణకు తీసుకున్నప్పుడు, పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది ***మునవర్ సుల్తానా మరియు ఇతరులు*** **వర్సెస్** ***గోసుల రాములు మరియు ఇతరులు*** (2023 SCC

online TS 3820) కేసులో ఈ కోర్టు యొక్క ద్విసభ్య ధర్మాసనం ఇచ్చిన ఈ క్రింది తీర్పు పై ఆధారపడ్డారు:

__23.__ మదనూరి శ్రీ రామ చంద్ర మూర్తి వర్సెస్ సయ్యద్ జలాల్ కేసులో సుప్రీంకోర్టు 1995 చట్టాన్ని, అలాగే 1954 చట్టములో 4, 5 మరియు 6 సెక్షన్లను పరిగణనలోకి తీసుకుంది మరియు రెండు చట్టాలలో ఉన్న 4 నుండి 6 సెక్షన్లు దాదాపు ఒకదానికొకటి సమానమైనవి అని పేర్కొంది. పేరా 12,13 మరియు 16లు సూచన కొరకు క్రింద పొందుపరచబడ్డాయి:

12. 1954 చట్టము 4వ విభాగం, రాష్ట్రంలో ఉన్న వక్ఫ్ ఆస్తుల సర్వే చేసే ఉద్దేశ్యంతో అధికారిక గెజిట్లో అధిసూచన ద్వారా రాష్ట్ర కమిషనర్ను, అవసరమైనంత మంది అదనపు, సహాయక వక్ఫ్ సర్వే కమిషనర్లను నియమించడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి అధికారం ఇచ్చింది. వక్ఫ్ ఆస్తులపై 25 (2017) 13 ఎస్. సి. సి. 174 27 సర్వే చేసిన తరువాత సర్వే కమిషనర్ చట్టము సెక్షన్ 4 లోని సబ్ సెక్షన్లు (3) మరియు (4) లో పేర్కొన్న విధంగా వివిధ వివరాలను కలిగి ఉన్న తన నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పిస్తారు. 1954 చట్టము సెక్షన్ 5 ప్రకారం, సెక్షన్ 4 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) కింద చేసిన సర్వే కమిషనర్ నుండి అటువంటి నివేదికను స్వీకరించిన తరువాత, రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దాని కాపీని వక్ఫ్ మండలికి పంపాలని ఆదేశించింది. వక్ఫ్ మండలి తనకు పంపిన నివేదికను పరిశీలించి, రాష్ట్రంలోని వక్ఫ్ ల జాబితాను అధికారిక గెజిట్లో ప్రచురిస్తుంది. వక్ఫ్ ల కు సంబంధించిన వివాదాలను పరిష్కరించడానికి, 1954 చట్టము సెక్షన్ 6, అధికార పరిధి గల సివిల్ కోర్టును ఒక వేదికగా అందించింది మరియు అటువంటి విషయాలకు సంబంధించి సివిల్ కోర్టు నిర్ణయం అంతిమంగా ఉండాలి. సెక్షన్ 5 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) ప్రకారం వక్ఫ్ ల జాబితాను ప్రచురించిన తేదీ నుండి ఒక సంవత్సరం ముగిసిన తర్వాత సివిల్ కోర్టు అటువంటి దావాను ఆమోదించరాదని కూడా స్పష్టం చేశారు. సివిల్ కోర్టు ఆదేశాల మేరకు ఆ జాబితాను సవరించకపోతే, సెక్షన్ 5 లోని సబ్ సెక్షన్ (2) కింద ప్రచురించబడిన వక్ఫ్ ల జాబితా తుది మరియు నిశ్చయాత్మకమైనదని సెక్షన్ 6 లోని సబ్ సెక్షన్ (4) పేర్కొంది.

13. వక్ఫ్ చట్టం, 1995 మరియు 1954 చట్టము సెక్షన్లు 5 మరియు 6 లో కనిపించే నిబంధనలు దాదాపు ఒకదానికొకటి పోలి ఉంటాయి. అయితే, 1995 చట్టము కింద పార్లమెంటు తీసుకువచ్చిన మార్పు ఏమిటంటే, వక్ఫ్ ల కు సంబంధించిన వివాదం

విషయంలో, వ్యధితుడు పక్షం వక్ఫ్ చట్టము, 1995 లోని సెక్షన్ 83 కింద ఏర్పాటు చేసిన వక్ఫ్ ట్రిబ్యునల్ను ఆశ్రయించాల్సిన అవసరం ఉంది, తత్ఫలితంగా, సివిల్ కోర్టు అధికార పరిధిని తొలగిస్తారు. పైన పేర్కొన్న మార్పు తప్ప, ఆ నిబంధనలలో ఇతర గణనీయమైన సవరణలు కనిపించవు. సెక్షన్ 7(28) చట్టము 1995, వక్ఫ్ లు / వక్ఫ్ లకు సంబంధించిన వివాదాలను నిర్ణయించడానికి ట్రిబ్యునల్కు అధికారం ఇస్తుంది, వీటిలో తగిన వివరాలు పేర్కొనబడ్డాయి.

16. అందువల్ల తుది చర్యకు ముందే సర్వే కమిషనర్ ద్వారా సర్వే నిర్వహించి నివేదిక తయారు చేసి రాష్ట్రానికి లేదా వక్ఫ్ బోర్డుకు పంపడం 1995 చట్టం(ఇది 1954 చట్టము ప్రకారం మండలి ద్వారా) ప్రకారం రాష్ట్ర అధికారిక గెజిట్ లో అటువంటి జాబితాను నోటిఫై చేయాల్సి ఉంటుదని స్పష్టమవుతోంది. పైన పేర్కొన్నట్లుగా, సర్వే కమిషనర్ తగిన విచారణ చేసిన తరువాత, చెల్లుబాటు అయ్యే సర్వే చేసిన తరువాత , అలాగే సరైన అవగాహనతో ఈ జాబితా తయారు చేస్తారు. సెక్షన్ 4 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) కింద పరిగణించబడే విచారణ కేవలం అనధికారిక విచారణ కాదు, కానీ ఆ ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి కాదా లేదా అనే దానిపై అట్టడుగు స్థాయిలో తెలుసుకోవడానికి చేసే అధికారిక విచారణ. ఆ తరువాత వక్ఫ్ బోర్డు తనకు పంపిన జాబితాను మరోసారి సరైన అవగాహనతో పరిశీలిస్తుంది, ఆ తర్వాత మాత్రమే దానిని గెజిట్లో తెలియజేయడానికి ప్రభుత్వానికి పంపబడుతుంది. పైన పేర్కొన్న ప్రక్రియను అనుసరించి జాబితాను రూపొందించి అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురిస్తారు కాబట్టి, సర్వే కమిషనర్ నివేదికపై ఒక రకమైన సందేహాన్ని సృష్టించడం ద్వారా పిటిషనర్ ఈ విషయాన్ని తిరిగి తెరిచే అవకాశం లేదు. సర్వేయర్ నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వం మరియు వక్ఫ్ మండలి (సందర్భానుసారంగా) పరిగణనలోకి తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉన్నందున, అధికారిక గెజిట్లో ప్రచురించాల్సిన ఆస్తుల జాబితాను ఖరారు చేయడానికి ముందు, సర్వేయర్ నివేదికను పునఃపరిశీలించవలసి ఉంటుందని హైకోర్టు తేల్చి చెప్పలేదు. దీనికి విరుద్ధంగా, సర్వేయర్ నివేదిక వక్ఫ్ చట్టము సెక్షన్ 5 కింద ప్రచురించబడిన గెజిట్ అధిసూచనలో విలీనం అవుతుంది.

26. చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద సర్వే చేయడం కేవలం పరిపాలనాపరమైన చర్య కాదని, అది పాక్షిక న్యాయ విచారణ ద్వారా తెలియజేయా లి. అది ఒక నిర్దిష్ట వక్ఫ్ కాదా అని తెలుసుకునే అధికారం సర్వేయర్ కు ఉంటుంది మరియు చట్టంలోని సెక్షన్ 4 లో పేర్కొన్న అంశాలను కమిషనర్ నిర్ణయించాల్సి ఉంటుంది(మహారాష్ట్ర స్టేట్ మండలి ఆఫ్ వక్ఫ్స్ వర్సెస్

షేక్ యూసుఫ్ భాయ్ చావ్లా కేసును చూడవచ్చు). ఒక చట్టాన్ని రద్దు చేయడం వల్ల రద్దు చేయబడిన చట్ట నిబంధనల కింద ఉత్పన్నమయ్యే అన్ని అవాంఛనీయ హక్కులను మరియు అన్ని చర్యల కారణాలను నాశనం చేయడమే. రద్దు తరువాత అదే అంశంపై కొత్త చట్టం వచ్చినప్పుడు, కోర్టు నిస్సందేహంగా కొత్త చట్టంలోని నిబంధనలను పరిశీలించాల్సి ఉంటుంది, అయితే కొత్త చట్టం యొక్క ప్రయోజనం కోసం మరియు అవి వేరే ఉద్దేశ్యాన్ని సూచిస్తాయో లేదో నిర్ణయించడం కోసం మాత్రమే. కొత్త చట్టం పాత హక్కులను, బాధ్యతలను స్పష్టంగా సజీవంగా ఉంచుతుందా అనేది కాదు , వాటిని నాశనం చేయాలనే ఉద్దేశ్యాన్ని ఇది వ్యక్తం చేస్తుందా అనేది విచారణలో ఉంటుంది (పంజాబ్ రాష్ట్రం వర్సెస్ మొహర్ సింగ్ కేసును చూడవచ్చు). గామన్ ఇండియా లిమిటెడ్ వర్సెస్ స్పెషల్ చీఫ్ సెక్రటరీ , రద్దు చేసిన చట్టం కింద పెండింగ్ ప్రొసీడింగ్స్ కొనసాగింపునకు సంబంధించిన అంశం 26 2022 SCC ఆన్లైన్ ఎస్సి SC 1653 27 1955 (1) SCR 893 : AIR 1955 SC 84 28 (2006) 3 SCC 354 32 రద్దు చట్టంలోని మినహాయింపుల కింద లేదా జనరల్ క్లాజుల చట్టంలోని సెక్షన్ 6 కింద ఆధారపడి ఉంటుందని తీర్పు ఇవ్వబడింది. ప్రతి కేసులో దాని రద్దుకు ముందు ఒక హక్కు సంపాదించబడిందా లేదా ఒక శాసనం ప్రకారం బాధ్యత వహించబడిందా అనే ప్రశ్న ఒక శాసనం యొక్క నిర్మాణం మరియు ఒక నిర్దిష్ట కేసు వాస్తవాలపై ఆధారపడి ఉంటుందని కూడా తీర్పు ఇవ్వబడింది. ఒక చట్టాన్ని రద్దు చేసి , ఏకకాలంలో పునఃసమీక్షించినప్పుడు, తిరిగి చట్టాన్ని పునఃసమీక్షించడం పాత చట్టానికి పునరుద్ఘాటనగా భావించాలని, రద్దు చేసిన చట్టంలోని నిబంధనలకు విరుద్ధంగా లేదా విరుద్ధంగా తిరిగి అమలు చేయబడిన చట్టం యొక్క ఉద్దేశ్యాన్ని ప్రదర్శిస్తే తప్ప ఈ విధంగా తిరిగి అమలు చేయబడిన చట్టంలోని నిబంధనలు నిరాటంకంగా అమలులో ఉంటాయని అభిప్రాయపడింది. పైన పేర్కొన్న అభిప్రాయం స్టేట్ ఆఫ్ హర్యానా వర్సెస్ హిందుస్థాన్ కన్స్ట్రక్షన్ కంపెనీ లిమిటెడ్ లోని ఆమోదంతో మరోసారి పునరుద్ఘాటించబడింది.

28. ప్రస్తుత సందర్భంలో, 1954 చట్టం అని పిలువబడే ఒక చట్టాన్ని రద్దు చేయడంతోపాటు చట్టం 1995 ఏకకాలంలో తిరిగి అమలు చేయబడుతుంది. మదనూరి శ్రీరామ చంద్ర మూర్తి (పైన పేర్కొన్న) కేసులో సుప్రీంకోర్టు 1954 చట్టంలోని సెక్షన్లు 4, 5, 6 తో పాటు 1995 చట్టంలోని నిబంధనలు చాలా సారూప్యంగా ఉన్నాయని అభిప్రాయపడింది. అందువల్ల, శాసన ఉద్దేశాన్ని పాత చట్టం యొక్క పునరుద్ఘాటనగా సురక్షితంగా ఊహించవచ్చు.

31. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4(3) ప్రకారం కమిషనర్ విచారణ జరిపిన తర్వాత నివేదికను రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించడానికి కాలపరిమితి లేదు. వక్ఫ్ ల జాబితా ప్రచురణకు కాలపరిమితిని చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కల్పించలేదన్నది కూడా అంతే నిజం. అయితే వక్ఫ్ కమిషనర్, వక్ఫ్ బోర్డులు విచారణ నివేదికను తయారు చేసి చట్టంలోని సెక్షన్లు 4 , 5 కింద వక్ఫ్ ల జాబితాను ప్రచురించేటప్పుడు చట్టబద్ధమైన విధులను నిర్వహిస్తాయి. 1954 చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం కేవలం సర్వే చేసినంత మాత్రాన ఆస్తిపై హక్కులను హరించలేవు. చట్టంలోని సెక్షన్ 5 (2) కింద నోటిఫికేషన్ ప్రచురించిన తర్వాత మాత్రమే ఆస్తిపై ఒక వ్యక్తి యొక్క హక్కులు తుడిచిపెట్టుకుపోతాయి. అందువల్ల, చట్టబద్ధమైన అధికారాలను సహేతుకమైన కాలవ్యవధిలోగా ఉపయోగించాల్సి ఉంటుంది , ఎందుకంటే సర్వే తరువాత కూడా ఆస్తిలో హక్కులు పొందవచ్చు , ఇది సర్వే ప్రచురణ తర్వాత రద్దయ్యే అవకాశం ఉంది.

14. పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది కూడా గౌరవనీయ సుప్రీంకోర్టు ***సేలం ముస్లిం బరియల్ గ్రౌండ్ ప్రొటెక్షన్ కమిటీ*** *వర్సెస్* ***తమిళనాడు రాష్ట్రం ఇతరులు (2023 SCC Online SC 656)*** *కేసు యొక్క* తీర్పుపై ఆధారపడ్డారు మరియు ఈ తీర్పుకు సంబంధించిన సంబంధిత పేరాలు క్రింద పొందుపరచబడ్డాయి:

30. దావా భూమిని తేదీ 29.04.1959 నాటి నోటిఫికేషన్ ద్వారా వక్ఫ్ ఆస్తిగా ప్రకటించారనేది మరో వాదన. ఈ విషయంలో వక్ఫ్ చట్టం-1954 లేదా వక్ఫ్ చట్టం-1995లోని నిబంధనలకు అనుగుణంగా ప్రకటన ఉండాలని గమనించాలి. పైన పేర్కొన్న రెండు చట్టాలు ఏదైనా ఆస్తిని వక్ఫ్ గా ప్రకటిస్తూ నోటిఫికేషన్ జారీ చేసే విధానాన్ని నిర్దేశించాయి.

31. వాస్తవానికి కేసుకు సంబంధించిన వరకు వక్ఫ్ చట్టం, 1954, మొదట, వక్ఫ్ లు ప్రాథమిక సర్వే నిర్వహించాల్సి ఉంటుందని , సర్వే కమిషన్ అవసరమైన విచారణ తర్వాత అందులో పేర్కొన్న కొన్ని అంశాల గురించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి తన నివేదికను సమర్పించాలని, ఆ తరువాత రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అధికారిక గెజిట్లో నోటిఫికేషన్ ద్వారా రెండవ సర్వే నిర్వహించాలని ఆదేశిస్తుందని పేర్కొంది. పై సర్వే ప్రక్రియ పూర్తయిన తర్వాత , తద్వారా తలెత్తిన వివాదాలను పరిష్కరించి , నివేదిక అందిన తర్వాత రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దానిని వక్ఫ్ బోర్డుకు పంపుతుంది. దీనిని పరిశీలించిన వక్ఫ్ బోర్డు చట్టంలోని సెక్షన్ 5 ప్రకారం పూర్తి

వివరాలతో ఉనికిలో ఉన్న వక్ఫ్ ల జాబితాను అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురిస్తుంది. వక్ఫ్ చట్టం, 1995 కింద కూడా ఇలాంటి నిబంధనలు ఉన్నాయి.

32. పై రెండు చట్టాల్లోని నిబంధనలను క్షుణ్ణంగా చదివినట్లయితే చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం రెండు సర్వేలు, వాటి ద్వారా తలెత్తే వివాదాల పరిష్కారం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి మరియు బోర్డుకు నివేదికను సమర్పించడానికి వీలు కల్పించే ప్రక్రియ పూర్తయిన తర్వాత మాత్రమే వక్ఫ్ ల జాబితాను ప్రకటిస్తూ సెక్షన్ 5 కింద నోటిఫికేషన్ ప్రచురించబడుతుందని తెలుస్తుంది . అందువల్ల ఒక ఆస్తిని వక్ఫ్ ఆస్తిగా ప్రకటించే ముందు సర్వేలు నిర్వహించడం చాలా అవసరం. ప్రస్తుత కేసులో, 16 వక్ఫ్ చట్టం , 1954 లోని సెక్షన్ 5 కింద నోటిఫికేషన్ జారీ చేయడానికి ముందు , చట్టంలోని సెక్షన్ 4 ప్రకారం ఏదైనా విధానం లేదా సర్వే నిర్వహించినట్లు ఎటువంటి సాక్ష్యము లేదా ఆధారాలు లేవు. అలాంటి విషయాలు లేనప్పుడు చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద కేవలం నోటిఫికేషన్ జారీ చేసినంత మాత్రాన దావా భూమి చెల్లుబాటు అయ్యే వక్ఫ్ కిందకు రాదు. అందువల్ల 29.04.1959 నాటి నోటిఫికేషన్ ఆ భూమి వక్ఫ్ ఆస్తి అనడానికి ఖచ్చితమైన రుజువు కాదు. బహుశా ఈ కారణంగానే అప్పిలెంట్ కమిటీ 1999 వరకు ఈ నోటిఫికేషన్ ను అమలులోకి తీసుకురావాలని ఎన్నడూ ఒత్తిడి చేయలేదు.

33. తమిళనాడు వక్ఫ్ బోర్డు వర్సెస్ హతీజా అమ్మాళ్ (చనిపోయినవారు) వారసులు కేసు లో వక్ఫ్ బోర్డు సెక్షన్ 4, 5, 6 లేదా సెక్షన్ 27 ప్రకారం వక్ఫ్ బోర్డు చట్టంలోని సెక్షన్ 5 కింద వక్ఫ్ లను నోటిఫై చేసే ముందు అవసరమైన ప్రక్రియను అనుసరించాలని పేర్కొంది.

34. మదనూరి శ్రీ రామ చంద్ర మూర్తి వర్సెస్ సయ్యద్ జలాల్ కేసులో, క్రింది విధంగా గమనించబడింది:

"16. అందువల్ల సర్వే కమిషనర్ ద్వారా సర్వే నిర్వహించి నివేదిక ను తయారు చేసి రాష్ట్రానికి లేదా వక్ఫ్ బోర్డుకు పంపడం 1995 చట్టం(ఇది 1954 చట్టము ప్రకారం మండలి ద్వారా) ప్రకారం రాష్ట్ర అధికారిక గెజిట్ లో అటువంటి జాబితాను నోటిఫై చేసే తుది చర్యకు ముందు ఉంటుందని స్పష్టమవుతోంది. పైన పేర్కొన్నట్లుగా , 6 AIR 2002 SC 402 7 (2017) 13 SCC 174 17 సర్వే కమిషనర్ తగిన విచారణ చేసి , చెల్లుబాటు అయ్యే సర్వే చేసిన తరువాత మరియు సరైన అవగాహనతో జాబితాను తయారు చేస్తారు. సెక్షన్ 4 లోని సబ్ సెక్షన్ (3) కింద పరిగణించబడే విచారణ కేవలం అనధికారిక విచారణ కాదు , కానీ ఆ ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి అవుతుందా లేదా అనే దానిపై అట్టడుగు స్థాయిలో తెలుసుకోవడానికి చేసే

అధికారిక విచారణ. ఆ తర్వాత వక్ఫ్ బోర్డు తనకు పంపిన జాబితాను మరోసారి పరిశీలించి న తర్వాతే గెజిట్ లో నోటిఫై చేయడానికి ప్రభుత్వానికి పంపుతుంది."

35. వక్ఫ్ చట్టం ప్రకారం వక్ఫ్ బోర్డు చట్టబద్ధమైన అథారిటీ అని గుర్తుంచుకోవాలి. అందువల్ల, వక్ఫ్ బోర్డు సూచన మేరకు అధికారిక గెజిట్ ఏదైనా నోటిఫికేషన్ తీసుకురావడానికి కట్టుబడి ఉంటుంది , అయితే, అధికారిక గెజిట్లో ప్రచురించబడిన నోటిఫికేషన్ యొక్క అటువంటి ప్రచురణకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉండదు. ఆంధ్రప్రదేశ్ వర్సెస్ ఆంధ్రప్రదేశ్ స్టేట్ వక్ఫ్ బోర్డు మరియు 8 మంది ఇతరులు కేసులో, అందులోని ఒకరు (గౌరవ న్యాయమూర్తి వి. రామసుబ్రమణియన్ , సభ్యుడిగా) తో కూడిన ఈ న్యాయస్థానం అధికారిక గెజిట్ లో నోటిఫికేషన్ ప్రచురణ వార్తాపత్రికలో ప్రచురించిన ప్రకటన మాదిరిగానే సాధారణ ప్రజానీకానికి తెలియపరచడానికి కలిగి ఉందని, అయితే 2022 SCC OnLine SC 159 స్టేట్ గెజిట్ లో వక్ఫ్ బోర్డు సూచన మేరకు ప్రచురించిన అటువంటి నోటిఫికేషన్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి కట్టుబడి ఉండదు అని పేర్కొంది . వక్ఫ్ చట్టం ఆదేశాల మేరకు వక్ఫ్ ల జాబితాలను ఇచ్చే అధికారిక గెజిట్లో ప్రచురించిన నోటిఫికేషన్ ఏదైనా ఉంటే , అది ఒక నిర్దిష్ట ఆస్తి వక్ఫ్ ఆస్తి అని నిశ్చయాత్మక రుజువు కాదు , ముఖ్యంగా, వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 కింద సూచించిన ప్రక్రియను అనుసరించనప్పుడు, దానిని జారీ చేయడం జరిగింది.

36. పైన పేర్కొన్న వాస్తవాలు మరియు పరిస్థితుల దృష్ట్యా , దావా భూమి వక్ఫ్ కు చెందినదా లేదా అని మరియు ఎల్లప్పుడూ వక్ఫ్ గా కొనసాగుతుందనే వాదనలో ఎటువంటి ఆధారం మాకు దొరకలేదు. దావా ఆస్తికి సంబంధించి వక్ఫ్ యొక్క చెల్లుబాటు కు అయ్యే సృష్టికి ఎటువంటి ఆధారాలు లేనప్పుడు , దీనిని వక్ఫ్ ఆస్తిగా గుర్తించడం కుదరదు , దానిని వక్ఫ్ ఆస్తిగా గుర్తించడానికి , దాని ఉపయోగం లేదా నిరుపయోగంతో సంబంధం లేకుండా , శ్మశానంగా కొనసాగించడానికి అనుమతించలేము.

15. ప్రస్తుత కేసులో , వక్ఫ్ చట్టం 1954లోని సెక్షన్ 4(3) ప్రకారం 3 వ ప్రతివాది తేదీ 25.01.1990న నోటిఫికేషన్ జారీ చేసి , సబ్జెక్ట్ భూములైన సర్వే నంబర్లు 330, 331, 332, 335, 336లోని భూములకు సంబంధించి సెక్షన్ 5(2) కింద నోటిఫికేషన్ ప్రచురిం చారు. గెజిట్ నోటిఫికేషన్ జారీ చేయడానికి ముందు వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 , 5ల ప్రకారం నిర్దేశించిన సరైన ప్రక్రియను ఏ మేరకు పాటించారో ప్రతివాది దాఖలు చేసిన కౌంటర్ లో పేర్కొనలేదు మరియు వక్ఫ్ చట్టంలోని సెక్షన్ 4 , 5 ప్రకారం నోటిఫికేషన్ జారీ చేసినంత మాత్రాన ఆయా భూములకు

సంబంధించి చెల్లుబాటు అయ్యే వక్ఫ్ గా ఏర్పడదని, అందువల్ల 25.01.1990 నాటి నోటిఫికేషన్ ఆ భూమి వక్ఫ్ ఆస్తి అని చెప్పడానికి కచ్చితమైన రుజువు కాదని, వక్ఫ్ ఆదేశాల మేరకు అధికారిక గెజిట్ లో ప్రచురించారని పేర్కొన్నారు. ఈ నేపథ్యంలో నోటిఫికేషన్ చెల్లుబాటు కాదని, ఇది పిటిషనర్లకు వర్తించదని పేర్కొంది.

16. ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి జారీ చేసిన 24.12.2012 నాటి కమ్యూనికేషన్ మెమో ను ఈ కోర్టు దృష్టికి పిటిషనర్ తరపు న్యాయవాది తీసుకవచ్చారు. దీనిని ఈ క్రింది విధంగా పేర్కొన్నారు:

> *5. ఈ అంశాన్ని క్షుణ్ణంగా పరిశీలించిన ప్రభుత్వం తేదీ 25.01.1990 న వక్ఫ్ మండలి తన నోటిఫికేషన్ 4-A లో, ఖమ్మం అర్బన్ మండల్ మరియు గ్రామం, ఖమ్మం జిల్లా పరిధిలో Sy.Nos.330,331,332,335 మరియు 336 లోగల Ac.6-34 gts విస్తీర్ణం గల భూములు నిర్వాసిత ఆస్తులని తరువాత ఈ భూములు పట్టా భూములుగా మార్చబడ్డాయని కావున వక్ఫ్ జాబితా నుంచి తొలగించాలని భూపరిపాలన ప్రధాన కమిషనర్ హైదరాబాద్/ఖమ్మం జిల్లా కలెక్టర్ చేసిన ప్రతిపాదనలను ఆమోదిస్తోంది మరియు ఆ భూములను వక్ఫ్ ఆస్తులుగా తప్పుగా నోటిఫై చేయబడ్డాయని పేర్కొంది.*
>
> *6. హైదరాబాద్ వక్ఫ్ ఆస్తుల నుంచి పై భూముల తొలగింపునకు తదుపరి చర్యలు చేపట్టాలని వక్ఫ్ బోర్డు ముఖ్య కార్యనిర్వహణాధికారిని అభ్యర్థించారు."*

17. ***మునవర్ సుల్తానా(పైన పేర్కొన్న)*** కేసులో ఈ కోర్టు గౌరవ ద్విసభ్య ధర్మాసనం ఇచ్చిన తీర్పును దృష్టిలో ఉంచుకుని పెండింగ్లో ఉన్న పత్రాలను ఇప్పటికే విడుదల చేసినట్లు స్టాంపులు మరియు రిజిస్ట్రేషన్ యొక్క అసిస్టెంట్ గవర్నమెంట్ ప్లీడర్ సమర్పించారు.

18. 3వ ప్రతివాది తరపున స్టాండింగ్ కౌన్సెల్ వర్చువల్ మోడ్ ద్వారా హాజరై సబ్జెక్ట్ ప్రాపర్టీపై తమకు ఎటువంటి హక్కు లేదని పేర్కొన్నారు.

19. పైన పేర్కొన్న సంగతులను దృష్టిలో ఉంచుకుని మరియు పైన పేర్కొన్న న్యాయపరమైన తీర్పులను కూడా పరిగణనలోకి తీసుకొని, ఈ రిట్ పిటిషన్ అనుమతించబడింది. రిజిస్ట్రేషన్ 'తాత్కాలికమైనది' గా పరిగణించబడుతుందని I.A.No.1/2023 లో 06.12.2023 నాటి ఉత్తర్వులో పిటిషనర్ పై విధించిన ఆంక్షలు ఇకపై కొనసాగవు మరియు రిజిస్ట్రేషన్ తుది మరియు సంపూర్ణమైనదిగా పరిగణించబ డింది. అందువల్ల ప్రతివాది No.3/వక్ఫ్ సమర్పించిన విషయ

ఆస్తిపై తమకు ఎటువంటి హక్కు లేదని దృష్టిలో ఉంచుకుని దీనిని తాత్కాలికమైనదిగా పరిగణించలేము.

ఏవైనా దరఖాస్తులు పెండింగ్లో ఉంటే , అవి కొట్టివేయబడ్డాయి. అయితే , ఖర్చులకు సంబంధించి ఎటువంటి ఉత్తర్వు ఉండదు.